

زیور آلات و آویزه‌ها

در کهگیلویه و بویراحمد

مراد مرتضائی

سرشناسه: مرتضائی، مراد، ۱۳۷۰ -
عنوان و نام پدیدآور: زیورآلات و آویزه‌ها در کهگیلویه و بویراحمد/ مراد مرتضائی.
مشخصات نشر: سی سخت: فرهنگ مانا، ۱۳۹۶.
مشخصات ظاهری: [۱۱۸] ص.: مصور (بخشی رنگی).
شابک: ۹۷۸-۶۰۰-۷۵۷۱-۵۹-۰۰

وضعیت فهرست نویسی: فیبا

بازداشت: کتابنامه: ص. ۱۱۸.

موضوع: زیورها -- ایران -- کهگیلویه و بویراحمد

موضوع: Jewelry -- Iran -- Kohgiluyeh va Boyr Ahmad

موضوع: زیورها -- ایران -- تاریخ

موضوع: Jewelry -- Iran -- History

رده بندی کتبی: ۳۹۶ / ۱۴ / NK۷۳۷۴

رده بندی دیویدی: ۷۳۹/۲۷۸۰۹۵۵

شماره ثبت کتابخانه ملی: ۴۳۱۳۰۰۹

زیورآلات و آویزه‌ها در کهگیلویه و بویراحمد

نویسنده: مراد مرتضائی

صفحه آرا: یاسر عزآباد و آرش جلالی

طراح جلد: مراد مرتضائی

شمارگان: ۱۲۰۰

نوبت چاپ: اول ۱۳۹۶

لیتوگرافی: پارسیان

شابک: ۹۷۸-۶۰۰-۷۵۷۱-۵۹-۰۰

قیمت: ۱۸۵۰۰ تومان

همه حقوق برای ناشر محفوظ است!

۷..... مقدمه

۹..... موقعیت جغرافیایی استان کهگیلویه و بویراحمد

۱۳..... تزئینات بزرگسالان

۱۳..... گردن بند (ملونگ)

۱۶..... سیئه ویز گوشه ای

۱۷..... طُوک یا طوق

۱۸..... مَلک

۲۰..... مِهَلو

۲۳..... کَمَن بند (ملونگ)

۲۴..... هیک

۲۴..... خار (خار)

۲۵..... دَم پند (طس)

۲۶..... سنگ گم شیری

۲۷..... مهره ی زردیون (گهر)

۲۸..... داو-دور (مادر و دختر)

۲۸..... مهره ی باهَنده (پرنده)

۲۹..... قلف پند (قفل بند)

۳۱..... خال (تاتو)

۳۲..... مهره قَهْمه

۳۳..... تزئینات خردسالان

۳۳..... مهره بو

۳۴..... (تِه سُر) چشم زخم

۳۵..... چو کدو (کدو سه)

۳۶..... گُفریز (گوش ماهی)

۳۷..... مهره تِه (چشم)

۳۸..... گُفریز (لُک)

۳۸..... زَنگُل (زنگوله)

۴۰..... نَظَرِتند

۴۳..... زیورآلات سر و صورت

۴۳..... خالک

۴۴..... گُگ (شمس)

۴۵..... سَر زلفی (موگیر)

۴۵..... موپند (کیس بند)

۴۶	بند پلی
۴۷	سیرمه (شرمه)
۴۸	لیچکی (کلاهک)

۴۹ زیورآلات دست

۴۹	خلخال
۵۰	میل (هَلَنگو)
۵۱	هَلَنگو (گب)
۵۴	دستبند
۵۵	دهسینه (دبند)
۵۵	چنا
۶۰	کوشواره

۶۱ تزئینات لباس زنان

۶۱	گوی پشت دسمالی، یا سر چارقه
۶۲	لیچک
۶۳	دلگ (آرغَلک)
۶۷	سوزن شراوه دار
۶۸	سوزن چفتی (سوزن رو سری)
۶۹	سنگ دِلزُیا
۶۹	چروک
۷۰	کیوک
۷۱	مهره بُرغو یا غُلفونی
۷۲	مهره گله
۷۳	تصاویر و آتالیز زینت آلات و آویزه ها در استان کهگیلویه و بویراحمد
۷۵	نقوش و عناصر زیبا شناسانه زیور آلات و آویزه ها در استان کهگیلویه و بویراحمد
۹۱	زیور آلات و آویزه ها در کهگیلویه و بویراحمد به روایت تصویر
۱۱۶	فهرست منابع
۱۱۷	فهرست تصاویر

مقدمه

با توجه به اینکه انسان را دو بعد جسم و روح می باشد و از بدو آفرینش تاکنون همواره سعی در پاسخگویی به نیازهای جسمی و روحی خود داشته است لذا آرایش، آراستن، آراستگی و توجه به خود آرایی جزء خصلت های ذاتی بشر است که در همه ی ادوار تمدنی بشر و ظهور داشته است و با توجه به اقلیم، باورها، عقاید و فرهنگ ها این نیاز به گونه های مختلف پاسخ داده شده است و این نیازهای ذاتی از خود آرایی، سرپوشش و حتی به محیط پیرامون بشر سرایت کرده است. آرایش، آراستن و خرد آرایی با کار بر روی چهره شروع شده و دامنه ی خود را تا بکار گیری اشیاء قیمتی و زیور آلات گسترده است و بشر را وادار کرده تا با استفاده از رنگ، اشیاء و خرد آرای گرانبها و حتی وسایل دم دست اقدام به آراستن خود و محیط پیرامون کند. رنگ ها، فلزات، کانی ها گرانبها، سنگ ها پارچه، چوب و شیشه....موادی هستند که در جهت ارضای این نیاز های ذاتی همواره بکار گرفته شده اند. همان طور که قبلا اشاره شده در ادوار مختلف به شکل های گوناگون بروز کرده است، این نیاز ها و ضرورت ها حتی در عصر دیجیتال و تکنولوژی همچنان حضور دارند و بشر امروزی نیز همچنان درگیر پاسخگویی به این

نیاز است و در این میان زیورآلات از اهمیت بالایی برخوردارند و در تمدن‌های مختلف هم زنان و مردان از زیورآلات برای خود آرایشی استفاده می‌کردند و این نیاز قاعدتاً در میان زنان جایگاه بسیار والایی دارد. زن مظهر زیبایی است و همواره سعی کرده است که زیبایی خود را با خود آرایشی و آراستن دو چندان کند تا نزد مردان محبوب‌تر باشند. خود آرایشی و آرایش یک نیاز روحی محسوب می‌شود و همواره از بدو حیات تا به امروز ظهور و بروز داشته است همچنین توجه به خرده فرهنگ‌ها و فرهنگ‌های بومی در کنار این نیاز ذهن را به این سمت می‌کشاند.

برخی زیورآلات، همواره همراه با لباس‌های محلی و برخی دیگر به هنگام جشن، مراسم خاصی که در روستا و عشایر بر پا می‌گردید مورد استفاده قرار می‌گرفت و زنان برای آنها ارزش و اعتبار خاصی قایل بوده‌اند. در نزد این اقوام کهن زیورآلات بیشتر به قصد خود آرایشی و آراستن بوده و جنبه‌های مذهبی، تزئینی و اختصاصی نیز داشته است. زنان کهن گیلویه و بویراحمدی برای آرایش و زیبایی از قابلیت‌های طبیعی جسم خود به نحو مناسبی بهره می‌بردند. گوش، بینی، گردن، دست و پای خود را به انواع حلقه‌ها و گوشواره‌های زیبا مزین می‌کردند و در بعضی اوقات قسمتهایی از صورت خود را خالکوبی می‌نمودند. اما امروزه، در جوامع شهری کمتر نشانی از زیورآلات سنتی یافت می‌شود و جواهرات جدید که طریقی از انواع خاصی دارند جایگزین شده است.

به نظر می‌رسد بعضی از زیورآلات سنتی زنان استان کهن گیلویه و بویراحمد خرد انگیزه بوده است و بعضی در گذر زمان با توجه به شرایط و مصالح و کاربرد شکل گرفته است. در حال حاضر با گذر زمان و حضور صنعت و تکنولوژی کاربرد این زیورآلات رو به فراموشی است.

متأسفانه تاکنون در خصوص تحلیل زیورآلات و آویزه‌ها در استان کهن گیلویه و بویراحمد پژوهش یا تالیف مهمی به نشر یا چاپ نرسیده و در میان مقالات و تحقیقات مختلف علمی و پژوهشی نیز مقالات چندانی قابل توجهی در خصوص زیورآلات و آویزه‌ها در استان کهن گیلویه و بویراحمد وجود ندارد. بنابراین می‌توان گفت که این پژوهش می‌تواند یکی از پژوهش‌های اصیل

و بنیادی در این حیطه محسوب شود. همچنین می تواند راهگشای گام های بعدی در این زمینه گردد. با توجه به نیاز انسان امروز به آرایش، جایگاه این مقوله در زندگی معاصر کدام است. و در همین راستا زیورآلات به عنوان یک گنجینه فرهنگی و بصری می تواند برای نسل های بعد به یادگار مانده و بخشی از آداب و رسوم و سنت های فرهنگی و هنری منطقه را آشکار سازد.

موقعیت جغرافیایی استان کهگیلویه و بویراحمد

استان کهگیلویه و بویراحمد در جنوب غربی ایران و در ادامه سلسله جبال زاگرس، بین ۳۰ درجه و ۹ دقیقه تا ۳۱ درجه و ۳۲ دقیقه عرض شمالی و ۴۹ درجه و ۱۷ دقیقه تا ۵۰ درجه و ۴۲ دقیقه طول شرقی واقع شده است و از شمال به استان چهارمحال و بختیاری و اصفهان، از جنوب به فارس و بوشهر، از شرق به سفرن و فارس و از غرب به استان خوزستان محدود می شود. این استان با مساحت ۱۵۵۰۴ کیلومتر مربع، حدود یک درصد از مساحت کشور را در برمی گیرد. دارای هشت شهرستان به نام های بویراحمد (پاسوج)، گچساران (دوگنبدان)، کهگیلویه (هدهد)، دنا (سی سخت)، بهمنی (لیکک)، چرام (چرام)، باشت (باشت) و لنگر (لنده) و ۱۹ بخش، ۴۵ دهستان، ۱۷ شهر و ۱۷۹۵ روستای دارای سکنه می باشد.

استان کهگیلویه و بویراحمد سرزمینی کوهستانی و نسبتاً مرتفع است که ۸۵ درصد مساحت آن را ارتفاعات و تپه ماهورها در بر گرفته و ۱۰ تا ۱۵ درصد آن دشت های کوچک و هموار می باشد. بلندترین نقطه استان تله دنا با ارتفاع ۴۴۰۹ متر و پست ترین ناحیه ی آن، منطقه چره زن با ارتفاع ۱۰۰۰ متر از سطح دریا می باشد. با توجه به موقعیت جغرافیایی استان و نوع استقرار ارتفاعات زاگرس در آن، هر چه در امتداد اصلی ارتفاعات زاگرس از سمت شمال شرقی به جنوب غربی حرکت کنیم، از ارتفاع کوهستانها و مقدار ریزش های جوی و رطوبت منطقه کاسته می شود. این توزیع طبیعی ارتفاعات، ویژگیهای اقلیمی دوگانه ای را بوجود آورده است و استان کهگیلویه و بویراحمد را به دو ناحیه اقلیمی سردسیری و گرمسیری تقسیم کرده است. شهرستانهای بویراحمد و دنا در بخش سردسیری قرار دارند و

در بخش گرمسیری آن نیز شهرستانهای گچساران، کهگیلویه و بویراحمد واقع شده‌اند. تباینات اقلیمی موجب گردید که استان کهگیلویه و بویراحمد را استان چهارفصل در گردشگری بنامند. مرکز این استان شهرستان بویراحمد به مرکزیت شهر یاسوج می‌باشد. (تقی زاده فرد، ۱۳۸۱: ۴-۳)

www.ketab.ir